

Beste vrienden van *Ons Erfdeel* vzw,

In een bijlage van het Belgisch Staatsblad van 17 september 1970 verschenen de statuten van de *Stichting Ons Erfdeel* te Rekkem. Stichtende leden waren:

Jozef Deleu, leraar

Paul Francken, beheerder van vennootschappen

Mr. Ph. Houben, ambtenaar

Raf Renard , ambtenaar

Maurits Van Lerberghe, beheerder van vennootschappen

Raf Renard werd benoemd tot voorzitter. Hij zou het tot 1996 blijven. Philip Houben volgde hem toen op. In 2003 werd hij op zijn beurt opgevolgd door Herman Balthazar. Houben werd dan erevoorzitter. Jozef Deleu werd in 1970 aangesteld als afgevaardigd-beheerder. Hij zou het blijven tot zijn afscheid in 2002.

De Stichting ontstond uit het in 1957 door Jozef Deleu opgerichte tijdschrift *Ons Erfdeel*. Toen dat blad eind van de jaren zestig zo succesvol was geworden dat een professionelere opzet noodzakelijk bleek, werd geopteerd voor de oprichting van een Stichting die het blad *Ons Erfdeel* zou uitgeven, maar eveneens de mogelijkheden zou bieden tot het uitwerken van andere plannen die er bij de redactie van het tijdschrift leefden. In 2005 veranderde *Stichting Ons Erfdeel* haar naam in *Ons Erfdeel* vzw. Dat moest, in België althans, van de wetgever.

Ik verontschuldig Jozef Deleu, Herman Balthazar, onze huidige voorzitter, Philip Houben onze erevoorzitter, die hier vandaag tot hun spijt niet aanwezig kunnen zijn.

Laat mij terugkeren tot de statuten van de Stichting, zoals ze in het Staatsblad verschenen in 1970, nu veertig jaar geleden.

Artikel 3 stelt:

“De vereniging heeft tot doel bij te dragen tot de integratie en ontplooiing van de Nederlandse cultuur in het Nederlandse taalgebied, en het bevorderen van de kennis ervan in het buitenland; zij zal zich tevens inzetten voor de verspreiding van de Nederlandse taal.

De werking zal gevoerd worden zonder partij-politiek noch wijsgerige binding of ingesteldheid en zal hoofdzakelijk gebeuren door het uitgeven van tijdschriften en publicaties in het Nederlands en/of andere talen.”

Wat is daar veertig jaar later van geworden?

De tijdschriften en publicaties zijn er gekomen. Het Franstalige *Septentrion* in 1972. Het tweetalige jaarboek *De Franse Nederlanden-Les Pays-bas français* in 1976. Vanaf 1981 de reeksen boeken over taal, geschiedenis, literatuur en kunst; het Engelstalige jaarboek *The Low Countries* in 1993. Ik maak me ook sterk dat de “partijpolitieke en wijsgerige binding” niet tot stand is gekomen.

Er is in die veertig jaar intussen veel gebeurd.

De Taalunie bestaat sinds 1980.

De Commissie Cultureel verdrag sinds 1995.

De twee Letterenfonds in Noord en Zuid zijn geboren en intussen uit de kluiten gewassen. Het Vlaamse cultuurhuis De Brakke Grond is sinds 1981 in Amsterdam een pleisterplek voor kunsten uit het Zuiden en het Vlaams-Nederlands huis deBuren is sinds 2004 het late en anders gebekte antwoord daarop.

Onze instelling is in dat alles meegegaan met zijn tijd zonder van de tijd te zijn.

Afstandelijk misschien, maar nooit wereldvreemd.

Wars van de waan van de dag en met zin voor kwaliteit.

Met een gevoel voor sobere chic.

De wereld van de culturele samenwerking Vlaanderen-Nederland is in die veertig jaar sterk gewijzigd.

Nederland en Vlaanderen zijn immers niet meer dezelfde.

Het zelfbeeld van Nederland is beginnen te veranderen in 1995 met de tragedie van Srebrenica. De moord op Fortuyn in 2002 en de moord op Van Gogh in 2004 schokten het land.

We hebben de roep om normen en waarden gehoord, het onderwijs- en canondebat zien losbarsten. We hebben ook de burgemeester van Amsterdam “de boel bij elkaar zien houden”. We hebben nu allemaal onze populisten. Tegelijk blijven de instellingen, de civiele en ambtelijke cultuur in Nederland steviger verankerd dan in België en Vlaanderen.

In Vlaanderen hebben wij intussen definitief afscheid genomen van het woord dat decennia lang het vlaggenschip was van de toenadering tussen Noord en Zuid: *integratie*. Twintig jaar na de ophefmakende woorden van de toenmalige Nederlandse minister van Cultuur Hedy d’Ancona in Brussel (1990) over één taalgemeenschap die evenwel geen cultuurgemeenschap was, is het nu wel doorgedrongen tot (bijna) iedereen: de culturele “integratie”, die een opname veronderstelde in een (groter) geheel, heeft niet plaatsgevonden.

De relaties zijn verzakelijkt. Men spreekt nu over samenwerking. Jozef Deleu was de eerste om dat te doen. In 1989 pleitte hij al in een opiniestuk in *De Standaard* voor pragmatisme, voor een *mariage de raison*. Vlaanderen heeft de mythe van de gezamenlijke “Nederlandse” cultuur, Vlaanderen heeft vooral de taaleenheid lang nodig gehad om zich binnen België tegenover de “Franse” cultuur te emanciperen. Toen Vlaanderen economisch sterker en politiek zelfbewuster werd, had het het predikaat “Nederlands” niet meer nodig: in 1973 werd het Nederlands bij wet tot officiële taal van de Vlaamse Gemeenschap verklaard - en zo hoorde en hoort het ook - maar de “Nederlandse” gemeenschap in België veranderde in 1980 haar naam in “Vlaamse” gemeenschap, en dit proces van “Vervlaamsing” gaat sindsdien onverminderd voort.

U zult zich herinneren dat de BRT, Belgische Radio en Televisie, de BRTN werd: Nederlandstalig, en uiteindelijk de Vlaamse VRT. Ons eigenste *Septentrion*, had oorspronkelijk als ondertitel *Revue de culture néerlandaise*. Sinds 1996 luidt die ondertitel accurater en wijselijker: *Arts, lettres et culture de Flandre et des Pays-Bas*. En *Ons Erfdeel* heet sinds 2003 niet meer “Algemeen-Nederlands” maar “Vlaams-Nederlands cultureel tijdschrift”. De nevenschikking heeft het gehaald.

Het partnerschap, de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland blijft asymmetrisch. De ene partner is vooralsnog een regio, de andere een staat: er is een verschil in statuut én in kritische massa. Omdat beide partners niet gelijk zijn, moet samenwerking er juist één zijn tussen gelijkwaardigen. Gelijkwaardigen die complementair zijn.

Er is nu eenmaal ook een oude animositeit tussen Belgen en Nederlanders, die nu en dan de kop opsteekt: bij nationale voetbalwedstrijden, bij Antwerpse schepenen die Marokkanen boven “Ollanders” verkiezen, bij het uitdiepen van stromen en bij uitspraken van ministers van Buitenlandse Zaken. Daar valt mee te leven, zolang ze ons alert houdt, zolang we nieuwsgierig blijven naar elkaar. Het heeft te maken met een historische Nederlandse veronachtzaming van wat zich in België heeft afgespeeld, en met een verongelijkheid van de Vlaming tegenover de Nederlander die dan weer voor een onderhuids “anti-hollandicisme” zorgt (de term is van Jérôme Louis Heldring, de langst schrijvende columnist van het taalgebied). Dezelfde Heldring merkte in zijn *NRC*-column ooit terecht op dat er geen enkele reden meer is voor die verongelijkheid, dat gevoel van achterstand. Vlamingen hebben het immers gemaakt, en hij besluit: “In elk geval mogen de Nederlanders er geen rekening mee houden dat, naarmate Vlaanderen sterker en zelfbewuster wordt - en er is geen beter voorbeeld van een geslaagde emancipatie dan dat hetwelk Vlaanderen de laatste honderd jaar gegeven heeft (hoewel het aan Nederland grotendeels voorbijgegaan is) - het zich vaker op de Nederlandse lijn zal bevinden. Ook dat is Europa.”

De krasse Heldring heeft het goed gezien: een onbedoeld neveneffect van de Vlaamse emancipatie binnen België is het wegvallen van de behoefte aan het Nederlandse model en dan van het model *tout court*. Dat is hoopgevend maar ook een tikkeltje verontrustend. Vlaanderen dreigt zich immers te isoleren van Nederland, net zoals het zich meer en meer lijkt te isoleren van zijn Franstalige landgenoten.

Hechte samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland, gecombineerd met een presentatie van die twee-eenheid naar buiten, als een spiegel aan Europa, is uiteindelijk een interessant experiment. Een regio en een natiestaat werken samen en presenteren zich samen aan de buitenwereld. Het is een Europees experiment *par excellence*: als het faalt, hoe zal Europa dan ooit werken? “Het is eenvoudig,” schreef de publicist Paul Scheffer ooit in een opiniestuk “Ik wil een motie van treurnis indienen: Nederland lijdt aan een cultureel tekort”; “wanneer we Vlaanderen niet willen zien, dan betekent onze betrokkenheid bij Europa helemaal niets, behalve economische eigenbaat.”

Het is duidelijk. De meerwaarde van Vlaams-Nederlandse samenwerking zal telkens moeten worden aangetoond. Wij staan er vandaag niet slecht voor om dat te doen.

Samenwerking heeft voordelen voor de partners zelf: zij dwingt Vlamingen te ontsnappen aan een op de loer liggend provincialisme door confrontatie met het grotere Nederland; zij dwingt Nederlanders na te denken over hun eigen staatsnationalisme. Zij zorgt voor schaalvergroting, toegenomen kritische massa.

De meerwaarde van samenwerking is evident als het gaat om het opkomen voor het Nederlands in Europa en de wereld. Een taal gesproken door tweeëntwintig miljoen mensen, die wonen in twee lidstaten, zet men niet zomaar opzij.

Als Vlaanderen en Nederland geen *imagined community*, een verbeelde gemeenschap, kunnen worden, laat ze dan tenminste proberen een *intentional community* te zijn. Een “intentionele” gemeenschap wordt georganiseerd op grond van gedeelde belangen en/of overtuigingen. Ze bestaat uit een groep mensen die gemeenschappelijke intenties, gemeenschappelijke doelen heeft.

Dames en heren,

Ik keer met u graag terug naar *Ons Erfdeel* vzw, vandaag veertig jaren jong.

De heldere verhouding tussen redactie en bestuur, vastgelegd in de statuten van 1970, is nog altijd dezelfde. Ik citeer: “De redactie is voor de inhoud van haar uitgaven geen verantwoording verschuldigd aan de raad van beheer en/of de algemene vergadering van de vereniging.”

Aan de fundamentele doelen, het bekendmaken van de cultuur van Vlaanderen en Nederland in het buitenland en het bevorderen van de culturele samenwerking tussen de Nederlandssprekenden, is in wezen niets veranderd.

Ons Erfdeel vzw heeft de laatste jaren meer en meer de rol op zich genomen van die bekendmaking. Beschouw ons werk als publieksdiplomatie in de echte zin van het woord. De wereldwijde verspreiding van onze publicaties speelt daarin een belangrijke rol.

Het is namelijk onze vaste overtuiging dat in deze kantelende tijden, kwaliteitsvolle informatie en opiniering over de Lage Landen in verschillende talen broodnodig blijft. *Ons Erfdeel* vzw is goed geplaatst om dit te doen: een onafhankelijke instelling die, gesteund door twee overheden, geen overheidsinformatie verspreidt.

Dames en heren,

Elke uitgever moet anno 2010 een én-én model nastreven: gedrukt en digitaal.

In elk medium moet hij sterk staan en kwaliteit bieden met aan dat medium aangepaste diensten.

Het is niet anders voor de culturele uitgever die *Ons Erfdeel* vzw is.

Ons Erfdeel vzw is vandaag op verschillende manieren aanwezig op het internet: met een eigen, presenterende website in drie talen: met vier digitale publicaties die elk originele inhoud aanleveren, en die interactief zijn en waar nodig en mogelijk gelinkt worden aan de gedrukte publicaties; en met de eigen unieke inhoud van het omvangrijke, historische archief van alle publicaties.

Er groeit wereldwijd een andere omgang met informatie en geletterdheid.

Toch blijft er een belangrijke markt bestaan voor het gedrukte woord - van het tijdschrift (dat als een bijna-boek kan worden opgevat) tot het boek zelf.

Ons Erfdeel vzw gelooft in het boek en het gedrukte woord.

Het gelooft ook sterk in de complementariteit van beide media. In de gedrukte wordt diepgang en bedachtzaamheid nagestreefd; in de digitale media snelheid en verbreding.

Naast de rol van mediator in de wereld van de gedrukte culturele informatie zou *Ons Erfdeel* vzw in de toekomst ook het centrale bemiddelingspunt kunnen worden voor digitale culturele informatie in en over het hele Nederlandse taalgebied.

Als multimediaal internetplatform wil *Ons Erfdeel* vzw dan informatie aanbieden over zijn eigen aandachtspunten: o.a. de Vlaams-Nederlandse samenwerking, de Lage Landen in het buitenland, de aandacht voor het Nederlands enz.

Gezien de band met de anderstalige bladen moet dat platform in verschillende talen beschikbaar zijn en dus ook gericht op een buitenlands publiek.

In de publicaties van *Ons Erfdeel* vzw op papier en online in verschillende talen, op de manifestaties en evenementen en door onze aanwezigheid op diverse boekenbeurzen in binnen- en buitenland willen wij de Lage Landen blijven presenteren als een rijkgeschakeerd cultuurgebied in het hart van Europa, open op de wereld.

Informatie en opiniëring, het plaatsen in een context en kritische commentaar blijven wezenlijk bij die presentatie. Leesbaarheid en zin voor kwaliteit hoeven daarbij elkaar niet uit te sluiten. In onze publicaties willen wij de lezer ernstig blijven nemen.

Ons Erfdeel vzw doet dat in het Nederlands en in andere talen.

Wij hebben ons altijd ingezet voor het Nederlands. Onverkrampd draagt *Ons Erfdeel* vzw de standaardtaal uit. Dat is vandaag, en met name in Vlaanderen, nodig. Respect vragen voor de eigen taal betekent echter niet dat men meertaligheid afwijst. Integendeel. Men kan slechts respect vragen voor de eigen taal als men de taal van de andere respecteert.

Dames en heren,

Ons Erfdeel vzw onderhandelt dit jaar met de Vlaamse gemeenschap over een nieuwe beheersovereenkomst voor de periode van 2011-2014.

Het is duidelijk dat om dezelfde kwaliteit, uitstraling én verspreiding in klassieke printmedia te bereiken, om daarnaast de ambities van de digitale media en het multimediaal platform mogelijk te maken, de structurele subsidie voor het huis niet verlaagd kan worden. Ik vertrouw er dan ook op dat men ons dit mooie en noodzakelijke werk wil laten voortzetten.

Ik dank u allen hartelijk voor uw komst. Ik dank Leen van Dijck, directeur van het Letterenhuis, en Gert Heykoop, Consul-Generaal van Nederland in Antwerpen, voor hun steun en ik nodig u graag uit om het glas te heffen op *Ons Erfdeel* vzw: *vivat, crescat, floreat*, dat het in lengte van jaren mag leven, groeien en bloeien.

Luc Devoldere
Antwerpen,
2 oktober 2010